Balio Sruogos laiškas Juozapui Sruogai, 1938-07-22, iš Kauno – į Tilžę

Mielas Juozapai, / Senokai tau berašiau, – ir pats nežinau, kaip išėjo.

Mielas Juozapai,
Senokai tau [1] berašiau, – ir pats nežinau, kaip išėjo.

P. Bronė [2] buvo trumpam atvažiavusi į Kauną, bet buvo susirgusi Jolita [3], ir kalbėtis teko tiktai telefonu.

Dėl Ad-po [4] aš dar kartą kalbėjau su Masiuliu [5], – jis tyrė padėtį. Sako, yra paduoti du malonės prašymai (žmonos ir vaikų) [6], – jis juos laikysiąs neatmetęs iki atitinkamos progos, bet tokia proga būsianti ne anksčiau 1939 m. 16 vasario, – ir dėl tos dienos pažadėti tikrai jis negalįs, bet stengiąsis padaryti visa, kas galima. Daugiau aš nieko negalėjau padaryti.

Dėl tavo sklypo – tai padėtis tokia: išpjovėm žoles, ir jos kol kas riogso. Jei manote statybą pradėti šiais metais, tai arti nereikia (bus bloga įvažiuoti), tuomet reikės dar kartą išpjauti. Jei nestatysite šiemet – tai reikės išarti. Bet kaip jūsų statybos reikalai – aš vis tikrai nieko nežinau. Viena aišku: jei Sienkevičius [7] darė projektą ir paėmė techninę priežiūrą, tai rangovas „pusiau ūkio būdu“ turi būti kitas – kad vienas kitą kontroliuotų. Tokiu rangovu pirmoj eilėj galėtų būti Mikšys [8] arba pats Reingardas [9] (Reingardas – labai geras inžinierius – ir jokiu būdu ne vagis). P. Bronė labiau linkusi į Mikšį – gerai. Mikšiui net apsimokėtų duoti didesnį procentą – geriau padarys, – tai pasitikėjimo žmogus. Sienkevičiui aš nepasitikėčiau. Pavyzdžiui, Penčylos [10] namuose visi kaminai blogi, o vienas – griauti reikės: drėgnas, vanduo varva ir drėkina lubas. Tai atsitiko todėl, kad duotos blogai išdegintos plytos. Teisybė, tai dažnai pasitaiko su Vailokaičio [11] plytomis (Palemonas, Garliava, Gelgaudiškis ir tt). Plytas būtinai rekomenduočiau imti ne pas Vailokaitį, bet pas žydą – Sargėnų fabriko, – jos ir pigesnės, ir nepalyginti geresnės. Lygiai tą pat turėčiau pasakyti ir apie čerpes (Sargėnų fabriko molis daug geresnis, Vailokaitis tokio neturi).

Mūsų name stogas jau uždengtas; jau paėjome tiek toli, kad mūrijame pečius ir vedame elektrą (vandentiekis [1r] // [1v] // ir kanalizacija jau yra padaryta). Lubas darysime iš „insulito“ – gera medžiaga, ir darbas – greitas.

Aš jau turiu daug patyrimo, turėjau reikalo ir su gerais žmonėmis, gerais meisteriais, ir su girtuokliais, ir su žulikais. Bet, žinoma, jei statys Mikšys, tai tau tokie klausimai nerūpės. Tik tiek, kad statyba dabar labai pabrangusi. Nors kai kurius dalykus aš padariau daug pigiau, negu Karo butų kainorašty. Pavyzdžiui, už vieną kaminą vietoj 6–7 lit. už metrą mokėjau tik 4, o už kitą vietoj kainoraščio 17–18 1/2 Lt mokėjau tik 12, – ir tai buvo labai geras mūrininkas. Žinoma, už kai ką reikia ir brangiau mokėti. Kainos dabar labai auga, brangsta medžiaga, darbas, na ir sklypo kaina auga. Pačiam būti rangovu – reikia daug nervų. Aš jau atostogų neturėsiu, bet iki rugsėjo 1 dienai jau būsiu persikėlęs. Vienintelis mano išganymas – mano 5 žemaičiai darbininkai, kurie dirbo kaip sau. Su Kauno darbininkais – pražūčiau. Pagal Kauno kainas (medžiaga ir darbininkai) mano namas kainuotų ne mažiau 30. 000 Lt.

Tavo čekį gavau – ačiū.

Kaip tavo sveikata? [12]

Geriausių linkėjimų tau nuo Vandos [13].

B. Balys [14]

1938 liep. 22 d. [2r] // [2v] //

KOMENTARAI

[1] Juozapas Sruoga (1886–1957) – vyriausiasis Balio Sruogos brolis. Teisininkas, diplomatas, URM tarnautojas. 1934–1940 m. Lietuvos konsulas Tilžėje.

[2] Bronė Jazbutytė-Sruogienė (1896–1950) – Juozapo Sruogos žmona, sklypo Kaune, Žaliakalnyje, Ramiojoje gatvėje Nr. 7A, savininkė.

[3] Jolita Sruogaitė (1934–2016) – Juozapo Sruogos ir Bronislavos Jazbutytės-Sruogienės dukra.

[4] Adolfas Sruoga (1887–1941) – vyresnysis Balio Sruogos brolis. Buvęs Pašto valdybos direktorius, nuo 1933-10-14 kalinys Kauno sunkiųjų darbų kalėjime. 1935 m. vasario mėn. Nuteistas dėl didelės vertės pašto ženklų pasisavinimo, jų neteisėto pardavinėjimo, pašto ženklų klastojimo. Jam skirta 15 metų sunkiųjų darbų kalėjimo.

[5] Boleslovas Jonas Masiulis (1889–1965) – teisininkas. 1938 m. teisingumo ministras Vlado Mirono (1880–1953) vadovaujamoje Vyriausybėje. Jis turėjo didelę teisininko darbo praktiką, užėmė svarbius postus: 1919–1920 m. buvo taikos teisėjas Kaune, 1920–1922 m. – Kauno apygardos teismo teisėjas, 1923–1926 m. vicepirmininkas, 1926–1928 m. Vyriausiojo Tribunolo teisėjas.

[6] Tik Juozapo Sruogos ir Balio Sruogos laiškuose išliko paliudijimų apie Adolfo Sruogos žmonos Tatjanos Zavarinos-Sruogienės ir jų vaikų konkrečius veiksmus, siekiant sumažinti bausmę artimajam.

[7] Kazys Sienkevičius (g. 1894) – inžinierius, architektas, Ghento universiteto Belgijoje absolventas.

Juozapas Sruoga teiravosi, kaip Balys Sruoga vertino Kazio Sienkevičiaus darbą: „Mūsų inžin. archit. Senkievičius, kurs statė Penčylos namelį, apsiima statyti ūkio būdu; už viską nori 7 % (plianas, braižiniai, priežiūra) ir 7 % nuo sąskaitos. Tokį statybos būdą galima priimti, tik jeigu statytojas gerai žinomas ir sąžiningas žmogus. Įdomu, ar p. Penčyla liko juo patenkintas? Kaip tau atrodo toks pasiūlymas? Sąmatą tuo tarpu patiekė 39. 000 Lt. Norime sumažinti, tikimės, kad pavyks.“ (Juozapo Srugos laiškas Baliui Sruogai, iš Tilžės – į Kauną, 1938-07-06, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 858, l. 1r);

„Mielas Boleslavai, ačiū už laišką ir suteiktas žinias, kurių aš labai laukiau. Man rūpėjo žinoti tavo nuomonę apie inž. Sienkevičių, būtent ar galima pavesti jam viską (statyti ūkio būdu). Man irgi atrodo, kad vienas turi statyti, o kitas kontroliuoti. Mūsų namo projektas 18 VII turėjo būt įteiktas miesto valdybai; nežinau, ar tai padarė p. Sienk.? Be to, jis turi pagaminti rangovui reikalingus technin. sąlygas ir plianus. Mes norime šiais metais statyti ir net statybą užbaigti“ (Juozapo Sruogos laiškas Baliui Sruogai, iš Bad Reinerz – į Kauną, 1938-07-24, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 858, l. 1r).

[8] Liudas Mikšys (1888–1968) – statybos inžinierius, hidrotechnikos ir vandentiekio specialistas. Sklypo Kaune, Žaliakalnyje, Ramiojoje g. Nr. 3, savininkas.

[9] Teodoras Reingardas (1883–1947) – 1937 m. – inžinierius, projektavęs namus, prižiūrėjęs statybos darbus, matininkas. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje g. Nr. 17 savininkas.

[10] Kazimieras Penčyla (1892–1975) – karininkas, kapitonas. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje g. Nr. 9 savininkas.

[11] Jonas Vailokaitis (1886–1944) – verslininkas, modernios plytų ir čerpių gamybos bendrovės „Palemonas“ įkūrėjas.

[12] Juozapo Sruogos sveikata buvo bloga, todėl jis išėjo atostogų, kad galėtų nuvykti į Bad Reinerz kurortą Lenkijoje:

„1938 VII 28.

Mielas Boleslavai,

Man kaip tai atrodo, kad tu į mano ligą žiūri daugiau kaip ir nervų ligą arba kiek ir ligos įsivaizdinimą. – Aš vykau į Reinerz'ą tikėdamasis daug gero: iš gero kalnų oro, iš angliarūgšties vonių. Ir štai šiandien galutinai paaiškėjo, kad Reinerz'e man nėra ko veikti. Mano taip mėgiamų vonių aš negaliu imti – širdis per silpna. Šiomis dienomis turėjau du širdies priepuolius, kurie pasireiškė bendru nusilpimu, prakaito išmušimu ir širdies neįprastu plakimu (širdies nereguliarus mušimas tęsiasi jau nuo karo laikų!). Liūdnas dalykas! Tolimesnis gydymas įmanomas tik klinikoje! Taigi šeštadienį 30/VII aplesiu Reinerz'ą ir vyksiu į Tilžę. Gal ten susitiksiu su Brone ir nutarsime, ką toliau daryti. Vykti į Karaliaučiaus kliniką labai nesinorėtų, – tai nelyginant kaip į kalėjimą! Bet ten mat yra specialistas prof. Assmann'as. Kartais jaučiuosiu pusėtinai, o kartais užeina toki savijauta, kad atrodo jau galas visam kam.

Gal man pasitarti su Kauno daktaru? Bet kad liga aiški – didelis širdies išplėtimas – liga nepagydoma, ypač mano amžiuje.

Ar nežinai, kur, nuo ko ir kaip gydėsi minstr. Savickas? Jis gydėsi ilgą laiką ir, kaip rašo laikraščiai, gerai pasitaisė.

Rašy man kol kas ar į Panemunę, arba tiesiog į Tilžę. Iš Tilžės man persiųs, kur aš būsiu. Linkėjimų p. Vandai ir Daliai.

Brolis Juozapas“ (Juozapo Sruogos atvirlaiškis Baliui Sruogai, iš Bad Reinerz – į Kauną, 1938-07-28, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 858, l. 1r–v);

„Aš gydausiu gana intensyviai. Be vonių, imu dušus, daro masažą ir įvyniojimus į šlapią paklodę (*ganz Packungen*); dušas ir įvyniojimai turi sutvarkyti nervus“ (Juozapo Sruogos laiškas Baliui Sruogai, iš Bad Reinerz – į Kauną, 1938-07-24, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 858, l. 1v).

[13] Vanda Daugirdaitė-Sruogienė (1899–1997) – 1928–1939 m. Kauno III valstybinės gimnazijos istorijos mokytoja, nuo 1935 m. tos pačios gimnazijos inspektorė.

[14] Balys Sruoga (1896–1947) – Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto dėstytojas; nuo 1932 m. – profesorius. Juozapo Sruogos kaimynas Kaune, sklypo Žaliakalnyje, Ramiojoje gatvėje Nr. 9B, savininkas.